

historische kring huizen

Secretariaat: Mw. M. Brouwer-Nijeboer, van Houtenlaan 19,
1272 KC Huizen, tel. 54994

Ledenadministratie: Mw. T. Booth, Punter 13, 1276 CX Huizen,
tel. 64535

Contactadres Redactie Berichtenblad: Mw. W. van Noppen,
Brede Englaan 12, 1272 GS Huizen, tel. 53783

HUIZER KRING BERICHTEN

7e jaargang, nr. 5, november 1986

Aan de leden van de Historische Kring Huizen,

1 november 1986

Graag nodigen wij u hierbij weer uit voor een ledenavond van onze Kring en wel (zoals reeds aangekondigd) in de Boerderij, Hellingstraat, op 20 november 1986 om 20.00 uur. Het programma luidt als volgt:

voór de pauze zal mw. A. Kruijning-Teeuwissen u meenemen op een "Wandeling door Oud Huizen" aan de hand van haar dia's;
na de pauze (ongeveer 9.45 uur) kunt u allen meedoen aan en met een "historische ruilbeurs" van ansichtkaarten, oude foto's (met en zonder verhaal erbij, zie ook pag. 2 en 3 van dit Berichtenblad), stambomen (vragen en gegevens), verzamelingen van voorwerpen van allerlei aard, patronen van kleding, pijpekoppen, stenen (vuistbijlen?), enz. enz. Uw verzameling vertoont ongetwijfeld meer variatie dan wij nu kunnen verzinnen.

Voorafgaand aan het programma van deze avond wil het bestuur u uitnodigen voor een (korte) algemene ledenvergadering met als enige agendapunt het financieel overzicht 1985/begroting 1986. Tijdens de jaarvergadering van 27 maart j.l. werd besloten dit punt aan te houden en zo spoedig mogelijk aan de ledenvergadering ter afhandeling voor te leggen. De bijbehorende stukken worden aan de leden van de Historische Kring separaat (doch tegelijk met dit Berichtenblad) toegezonden.

Het Bestuur

Regelmatig ontvangen wij aankondigingen van activiteiten van andere organisaties of historische verenigingen; we noemen er enkele voor u:

- Cultureel Centrum De Vaart (Vaartweg, Hilversum):
tot 7 december een tentoonstelling met als titel "100 000 jaar Gooise grond".
- De Historische Kring Bussum houdt van 3 t/m 21 november 1986 in de Openbare Bibliotheek in Bussum een tentoonstelling over "Bussumse schrijvers".
- Het documentatiecentrum van de Historische Kring Bussum in de bibliotheek aan de Dr. Kuyperlaan is voortaan op maandagen en donderdagen van 10 tot 12 uur geopend. U kunt daar voorwerpen, foto's, boeken enz. bezichtigen en raadplegen.
- Op 12 november 1986 houdt de Archeologische Werkgemeenschap Naerdincklant in de Vaart in Hilversum een avond over "Plantaardigheden". Drs. J.P. Pals vertelt u over de invloed van de flora op het leven van de mens. Die invloed was in vroeger tijden veel groter dan u wellicht denkt en uit de overblijfselen ervan valt veel af te leiden.
- Op 28 november heeft de Historische Kring Blaricum een genealogische avond in het Vitusgebouw over "Blaricumse geslachten".

Dokter Kooy.

De Historische Vereniging "Bunscote" heeft een boek uitgegeven getiteld "ONDER DOKTERS HANDEN".

In dit boek (192 blz.en ±100 foto's) worden alle dokters behandeld, die in Bunschoten werkzaam zijn geweest van ca. 1645 tot heden.

Een van deze artsen was Jan Kooy, geboren in Huizen op 22 juli 1820 als zoon van Klaas Kooy en Aaltje Vos.

Dokter Kooy trouwde op 11 september 1862 te Breukelen Nyenrode met Francyna Feldman, geboren te Breukelen Nyenrode op 27 april 1821, dochter van Gerrit Hendrik Feldman en Clara Christna Boekman.

Het echtpaar is kinderloos overleden.

Hij is in Bunschoten werkzaam geweest van 1 november 1850 tot 1873, vertrok toen naar Muiden en vandaar op 11 juni 1881 naar Hilversum, waar hij op 17 december 1886 is overleden.

Uitvoerig wordt in het boek ingegaan op de praktijk van deze dokter. Helaas was er geen foto van dokter Kooy beschikbaar voor dit boek.

Mochten er in Huizen bij de nabestaanden van dokter Kooy mogelijk nog foto's of portretten van hem zijn, dan houden wij ons aanbevolen als we deze mogen lenen om er dia's van te maken.

Wilt u dan contact opnemen met M.P.Rooth, Punter 13, Huizen tel.64535.

Het boek kost incl. portokosten f32,50 en is te bestellen bij de Secr.v.d.Hist.Ver."Bunscote"

Dhr.M.Nagel

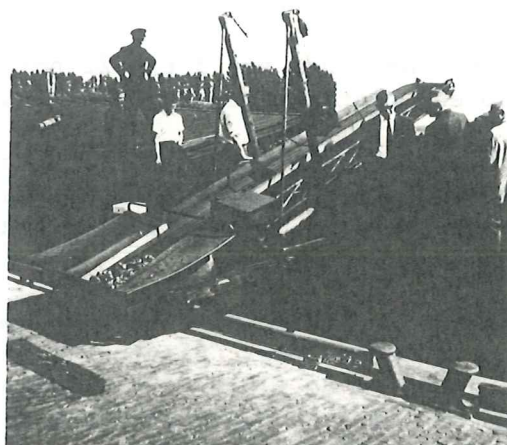
Velduil 18

3752 SC Bunschoten

M.P.Rooth

Een verhaal bij een foto, of een foto bij een verhaal:

Hieronder vindt u een foto, hiernaast op p. 3 het verhaal dat daar bij hoort. Hebt u ook zo'n verhaal + foto of foto + verhaal, laat het ons weten, misschien kunnen we er een vaste rubriek van maken!

EEN VREEMDE EEND IN DE BIJT

Zo'n 25 tot 30 jaar geleden trof ik op een dag Wethouder van Trigt, die mij als 'energie-leverancier' (ik was toentertijd directeur van een in- en verkoopkantoor voor kolen) vertelde, dat de Huizer gemeenteraad die avond een belangrijk besluit moest nemen, nl. of men van Hilversum het normale kolengas zou gaan betrekken dan wel hoogovengas uit IJmuiden zou gaan afnemen. Ik dacht toen, jullie zijn er weer eens ingevlogen, want er is helemaal geen keus mogelijk! De Minister had nl. aan de Hoogovens vergunning verleend om aan de stad Amsterdam gedurende 25 jaar Hoogovengas te leveren. Omdat dit gas ook doorgeleverd werd aan Hilversum en er slechts één aanvoerleiding bestond, moest Hilversum meedoen; het gas dat Hilversum aan Blaricum en Huizen enz. te leveren had, zou dus Hoogovengas zijn ... De eigen gasinstallaties waren al afgebroken, dus een andere soort was er niet.

En daar begint het verhaal van de vreemde eend. Hilversum wilde zo snel mogelijk van alles af en zocht kopers voor de eigen cokesvoorraad ($\pm$ 600 ton) die nu in de weg lag. Ons kantoor kreeg de kans die brandstof te trachten te verkopen en dat lukte: in Zwitserland werd een koper gevonden. Zoals men zich kan indenken, was het transport het probleem. Normaal stuurde je dan een flink schip naar de plaats waar de kolen lagen opgeslagen, maar om een of andere duistere reden blokkeert het sluisje "de Paardehemel" de doorvaart tot de Hilversumse haven. Goede raad was duur. Samen met onze bevrachter zochten wij de omgeving van Hilversum af naar een behoorlijke laad/loswal en speurden langs Vecht en Rijnkanaal, maar als een geschikte plaats gevonden was, was het of Defensie of Rijkswaterstaat die het verbod. Een beetje mismoedig reden we naar huis en bij een kop thee zegt mijn bevrachter ineens: "Wacht even, hoe denk je over jullie haven? Daar kan een duizend-tonner best komen en bovendien is havenmeester Jan Bakker een hele goede kennis van mij." Dus op naar Jan Bakker en, jawel hoor, het cokestransport mocht vanuit de Huizer haven plaatsvinden.

Maar toen begonnen de problemen pas goed. Je mag zo maar niet goederen vervoeren, daar zijn (erg gecompliceerde) regels voor en bij voorbeeld in het kolenvak luisterde dat nauw. Onze firma mocht niet zelf transporteren, ook niet via het vrije beroepsvervoer. De oplossing was een typische koopmansvondst: mijn eigen kantoor kocht de cokes, leverde die via collega's aan handelaren. Deze handelaren waren toen de eigenaren van de cokes geworden en gerechtigd tot vervoer, b.v. ook naar Huizen. Daar werd de partij door ons tweede kantoor teruggekocht en doorgeleverd naar Basel.

De overslag in Huizen van de kipwagens en transportbanden in het schip (zie foto) trok nogal wat belangstelling. Uit Hilversum was nog extra interesse van de verantwoordelijke wethouder: uit angst voor aansprakelijkheidsstelling voor verontreinigde wegen (cokes!) reed deze functionaris enkele malen het hele traject Hilversum-Huizen met zijn auto op en neer, maar hij kon gerust zijn: wij hadden vaklui ingehuurd. Het spannendste moment kwam met het vertrek van de logge boot. Ik had om een stevige sleepboot gevraagd uit angst voor vastlopen in de vrij ondiepe uitvaart, maar alles verliep keurig. Enkele weken later arriveerde het schip in Basel en eindigde een klein avontuur. Voor ons kooplui jammer dat er niet meer op te ruimen viel!

A.D. van Noppen, oktober 1986

Ermelo, den 16e Juli, 1924.

Lieve Meutje,

Jij konnen de vurrige rais je brief schrijven omdat het gorste van de regen, ik kan het nou mooi effen lappen omdat het vuus te heet is om te werken. De morsen vallen doôd van dak. Een mins zou d'r lamlendig van wurren. Ik kan d'r heêl niyt teugen. M'n jak hem ik mar ovvetrukken en over een stoôl êhungen. Het is lekker luchtig an m'n lijfie. Hier in de keuken valt het trouwes wel mie mot de warmte. Mar het zal wel weer op omweer uitdraeien. Dat breujerige weer houdt nooit zoô lang an. Affijn, we wachten het mar of.

Hij je al êhoord dat Waimpie van onze Lijs een poôsie komt lozeren? Vlede week kreeg ik een ansicht van d'r lui en daer stung oppe, of de klaine maid mog kommen. Ik het omslag vromêschreven dat ik daer niks op teugen had. En nou komt ze are week al. M'n zwager Gijbert zet'r dan op het spoor in Hilleversom en dan haalt Freek d'r hierweer op mot de auto. De stakkerd zal niyt weten hoo ze't het, het is al zoô'n blooi kijnd. Mar ik vijn het wel neutig om Waimpie om me heêne te hemmen. Ik hoop mar dat ze een poôsie buiten d'r Moeder kan. Nou, an mijn zal het niyt leggen.

Hè, het is heêl raar, mar nou ik flussies Freek z'n naam heb oppeschreven, krijg ik zoômar kippevelle op m'n narmen. En dat mot zuk warm weer. Ik begriip t'r niks van. En weet je wat ôk zoô raar is? Iedere keer as tie de keuken in komt loôpen vur een bakkien, dan bônkt m'n hart in m'n keêl. Later zakt het wel weer of, mar heêlemol rustig bin ik t'r niyt onger. Zoô ken ik m'n aigen niyt en as ik t'r goôd over naedenk, is het al begunnen too ik een keer in de auto êzeten het. Je weten wel, waar ik je over êschreven heb. Ik bin daernae nogal arg teugen Freek uittescheuten en too is tie een paar dagen mot een boog om me heêne êleupen. Mar dat is nou over, hij doôt net of t'r niks an de hangd is. Ik zou haast denken dat ie weer opnijuw ansloes mot me prabeert te krijgen. Ik weet niyt wat ik daer mie an mot, Meut. An de êêne kangt vijn ik het verveêled en an de are kangt zou ik t'um een zetje wullen geven. Zoô

teugestraiðegken ik m'n aigen niðt. Begriip jii d'r wat van? Mar het doðt me goðd te weten dat jelui zoð mot me mie leven. en mijn mot raed en daad wullen biistaen. Dat hem ik wel noðdig. Mar parte keren hem ik het geveul dat Erme-lo heel veer van darp oflait. Dan kan ik t'r naer snakken om effen bij jou an de keukentafel een bakkie te doon. Ik mot het nou hemmen van de brieven dee je me schrijven. Je kunnen je zeker wel vurstellen dat ik altijd heel blij bin as de post d'r weer intjen vur m'n het.

Je raed, om d'r achter te kommen of Freek soms Rooms is, hem ik ter harte eneumen en ik kan je wel zeggen dat ie mot de Roomse Kerk niks te maken het. An z'n praten te horen zou ik zeggen dat ie meer een vrijdenker is. Een bietjen de vrijzinnige kangt oppe, dat wel. Hij neemt het niðt zoð zwaar as parte minsen bij ons in darp. Nou mot ik heel eerlijk zeggen Meutjen, ik hou zelf ok niðt zoð van dat zware gedoo. En wat me veder ok is oppevullen, d'r komt gien onverteugen woord over z'n lippen. En op liegen hem ik t'um ok niðt kunnen betrappen. Dat binnen toch wel van die dingen in het leven waar het op an komt. Of niðt soms? Kijk, dat ie het mot me an wul leggen is wat aarst. Daer is het een man vur. Wat dat betreft binnen ze allemol hetzelfde. Daer hoof ik jou niks over te vertellen. Mar ik stae d'um wel, hoor. Wees mar niðt bange. Vlede week had ik nog zoð'n mooi akkefietje mot 'um beleefd. Ik zal het mar gelijk uit de dooken doon.

Hij had me mije-
jeneumen naer z'n huis too. Dat wou die me een keertje laeten zien. Je motten weten, dat ie daer alleenig woont sinds z'n ouwers d'um ontvullen binnen. Nou, ik het m'n aigen wel stik beduusd ekeken dat alles d'r zoð knappies uitzag. Eerlijk, je zaggen gien kwintjen. En dat vur een man alleenig! Mar m'n bezeuk het niðt lang eduurd. Ik zal je vertellen hoo dat kwam. Het was al een bietjen schiemerig too we binnenstapten. Bij het raem hemmen we een bakkie edrunken en effen mooi zitten praten. Het was zuiver gezellig, zoð motz'n tweejen. Mar too het echt donker wier en Freek de lamp boven de tafel op wou steken, was het gaskousie op. Ik wurden meteenen al een bietjen zeningachtig

Vur het eerst samen mot Freek en dan nog in het donker, daer had ik het heël niyt op begrepen. Je weten hoo ik bin, altijd op m'n kiveven. Mar goôd, Freek wist daer wel raed oppe. Hij had nog een kaers van de Kursaauwud over-êhouwen en dee het ie too anêsteuken. De kleejen vur de glazen scheuf tie stijf dicht en daer zatten we too; samen bij een kaers! Too gung d'r bij mijn een lampie brangden... Ik docht meteênen bij m'n aigen: " Hoo Jannetje kijnd, op huis an, dat gaet verkeerd! " Want zeg nou zelf; kaerswerk is naerswerk, waar of niyt? En dat kanne we heël niyt hemmen. Dus ik heb m'n biezen êpakt, bin het huis uitteleupen en zoô de straet oppe. Hij achter m'n an en too nog nijuwsgierig waarom ik weggleup! Ik zai teugen d'um: " Mot je dât nog vragen? Nou, dan zal ik het je uitleggen... Wat denk je wat of t'r beurd as twee gezongde minsen, zoas jij en ik, mot een-kaersie bij mekaar zitten... nou, zeggeries oppe? "

" Dan gebeurd er niks, " zai die too droôg. Mar an z'n mongd kon ik zien dat ie z'n aigen in mos houwen. Too hem ik t'um mar verteld, dat ik vroger een paar jaar êvriejen had mot een joôn bij ons uit darp en precies wist waar het mie begun en waar het mie aindigden. Nou, daer had ie niyt van vrom. Hij murk wel dat ie me niks wijs kon maken. D'r bleef niyt aarst over dan dat ie me thuis mos brengen. Mar dat gung wel teugen heug en meug. Ik zag wel dat ie z'n aigen knap zat te verbijten. Ik kan het ôk niyt helpen hoor, mot ie mar niyt zoô raar doôn. Wat jou Meutjen? Het is meneer. Van Lookeren ôk al oppevullen dat Freek zoô achter me an loôpt. Vanmarregen vreug tie nog of we samen wat hadden. Nou, dat hem ik netuurlijk teugenêspreuken. Alleênig was het wel ver-veêled dat ik een hoôfd as een biet kreeg. Ik hoop mar dat ie dat niyt êzien het.

Wordt vervolgd.....

(Eigen spelling van
de auteur.)

DE AFZANDINGEN

Als mevrouw van Noppen haar artikel in het Berichtenblad van de Historische Kring Huizen van september j.l. over het landgoed Oud-Bussem beëindigt met de zin, dat mede door de afzanding "een schitterend, heel afwisselend stukje Gooi is ontstaan, waar je lyrisch van kunt worden", dan kunnen wij daarin wel meegaan, doch willen in het volgende iets meer zeggen over de afzandingen en de minder aantrekkelijke kanten daarvan.

Bekend mag worden verondersteld dat het Gooi is ontstaan tijdens de voorlaatste ijstijd. Een dikke ijslaag schoof de bodem voor zich uit en tegen dat het ijs gesmolten was bleven de gronden als een wal liggen. Het Gooi maakt deel uit van een dergelijke stuwwal. Het zal een geaccidenteerd terrein zijn geweest, de hogere gronden geschikt voor bewoning, de lagere geschikt voor weidegronden. Reeds 6000 jaar vóór Christus waren er al bewoners. Maken we dan een reuze sprong in de historie: in de veertiende en vijftiende eeuw behoorden Naarden, Blaricum, Hilversum en Huizen tot de vroegste nederzettingen in het Gooi met eerstgenoemde stad als de grootste. Eeuwenlang was het Gooi een armzalig gebied. Heidegronden en bossen wisselden elkaar af, waarop de bevolking een pover bestaan leidde.

In de zeventiende eeuw -onze Gouden Eeuw- kregen rijke Amsterdammers steeds meer oog voor het buitenleven, reden waarom zij zich voor die tijd betrekkelijk ver van de grote stad soms uitgestrekte gronden kochten om daarop een buitenhuis te kunnen bouwen. Voor hen die over zeer ruime middelen beschikken is grondbezit van oudsher één van de meest safe geldbeleggingen. De grond was voor slechts enkele centen per m² te koop, bracht wel niets op, maar gelet op de soms enorme vermogens hinderde dat niet: het droeg wel bij tot de status van de eigenaar. Aanvankelijk waren de oevers van Vecht en Amstel favoriet, later het Kennemerland en daarna kreeg het Gooi meer en meer belangstelling. Bekende buitenplaatsen in deze streken waren Berghuizen, Oud-Bussem, Commerrust, Oud-Naarden, Valkeveen en Crailo. Het buitenleven werd mede in de hand gewerkt doordat het natuurlijke net van Hollandse waterwegen werd uitgebreid met gegraven kanalen. Zo was de trekvaart van Amsterdam naar Naarden een voor die tijd uitstekende verbinding met het Gooi. Familieleden en huisgenoten van de rijke heren, die niet te paard naar het Gooi konden komen, konden nu gerieflijk met de trekschuit reizen.

Zand

Steden hebben van oudsher behoefte aan zand. Aanvankelijk onder andere voor hun bewallingen, later voor dempingen en ophogingen. Voor stadsbesturen altijd een probleem. In Amsterdam zijn in deze eeuw hieraan omvangrijke en diepgaande studies gewijd. Voor de stad Naarden was dit vraagstuk niet zo groot, want reeds in 1674 hadden de Staten van Holland besloten de hoger liggende terreinen bij de vesting Naarden te doen afzanden teneinde onderwaterzetting mogelijk te maken. Amsterdam kon vanuit het Kennemerland niet zulke grote hoeveelheden betrekken, want de natuurlijke zeekeringen mochten er niet onder lijden. Zand betrekken van het Gooi lag het meest voor de hand. Vooral in het midden van de vorige eeuw was er in Amsterdam grote behoefte aan zand, want omvangrijke poldergebieden moesten worden opgehoogd om zodoende bouwrijp gemaakt te worden voor de noodzakelijke stadsuitbreiding. Voor de thans nog bestaande buurt YY, bijgenaamd De Pijp (de buurt begrensd door in het noorden de Stadhouderskade, in het oosten de Amstel, in het westen de Boerenwetering en, in fasen, in het zuiden de Ceintuurbaan

en de Amstelkade), was heel veel zand nodig. De rijke groot-grondbezitters in het Gooi wilden van hun terreinen best stukken laten afgraven, waarvoor de respectievelijke gemeentebesturen vergunning gaven. Het mes sneed zo-
doende van drie kanten. De "onnutte" bossen, die eigenlijk alleen nog maar voorkwamen op de gronden van de buitenplaatsen, werden gekapt voor de bouw of voor brandhout, het verkochte zand bracht geld in het laatje en de afgegraven gronden konden als weidegronden worden verpacht. De buitens, veelal gesitueerd op een hoger gelegen deel, kregen door de afzanding een weids uitzicht.

Het afzanden moest in die tijd met handkracht gebeuren. Met de schop werd het zand in kruiwagens of in kiepkarren geschept en via loopplanken of smalspoor naar een bak vervoerd. Voor deze zandbakken was vooraf een kanaaltje gegraven, dat weer uitkwam op een verbindingswatertje met de vestinggracht om Naarden. De volle schuit werd dan geboomd of voortgetrokken, via de trekvaart, naar Amsterdam - dertig kilometer verder! Voor dit werk waren hoofdzakelijk mannen uit Huizen te vinden, die met de visvangst tien tot twaalf gulden per week verdienden doch bij de afzandingen twaalf tot veertien gulden konden ontvangen. Thans niet meer tot de levenden behorende Huizers hebben schrijver dezes verteld, dat omstreeks de eeuwwisseling een deel van de Huizer bevolking zijn brood verdiende bij de afzandingen. Daarbij moet nog worden aangetekend, dat zij elke morgen vier kilometer moesten lopen van hun huis naar hun werk en dat eind 's avonds natuurlijk terug.

Het zand werd afgegraven tot ongeveer vijfendertig centimeter boven het grondwater. De dikte van de zandlaag varieerde, maar men kan toch aannemen dat dit gemiddeld vier tot vijf meter was. Na de Tweede Wereldoorlog, omstreeks 1950, zijn de zandafgravingen beëindigd. Alhoewel Amsterdam de grootste afnemer was, hadden ook de kalkzandsteenfabrieken in Huizen en Bussum (de laatste genoemd naar haar eigenaar, de steenfabriek van De Kort) zand nodig en dat moest om economische redenen niet van ver komen. Een Huizer ingezetene, thans reeds tot zijn vaderen vergaard, moest omstreeks de eeuwwisseling gedurende ruim een jaar elke dag een schuit met twintig kubieke meter zand alleen voortduwen van de afzanding naar de steenfabriek in Bussum. Je zou er vandaag de dag nog geen gastarbeider voor krijgen.

Commerust

De hiervoor genoemde Amsterdamse buurt De Pijp is hoofdzakelijk opgehoogd met zand van het landgoed Commerust (een samenvoeging van Kom en Rust of Kom tot Rust). Dit lag aan het einde van het laantje tegenover de J. van Woensel Kooylaan, over de Bollelaan. In 1650 was het landgoed in het bezit van Mr. J. Uytenboogaard (1608-1680), die op de thans nog zichtbare heuvel een woonhuis had dat in de Franse tijd is verwoest. Een latere eigenaar, Van Rossum (1778-1856) had er eveneens een woonhuis dat kort vóór of na de eeuwwisseling is afgebroken. Bij een recent bezoek ontdekten we nog een fraai bewerkte stenen bank die stellig in de tuin gestaan zal hebben. Een klein stukje met prachtige oude bomen herinnert nog aan de vroegere glorie, maar daaromheen is alles vlak land met in de onmiddellijke nabijheid de A35 met de altijd langsrutschende auto's.

Nu moet men niet denken dat het landschap door afzandingen is verknoeid, al zullen er wel fraaie stukken bos zijn verdwenen: vanaf de wegen, op het oude niveau, bieden de afgegraven gronden (enkele meters lager gelegen), die in de loop der jaren zijn veranderd in prachtige weiden met hier en

daar wat opgaand hout, een fraaie aanblik. De kanaaltjes voor de afvoer van het zand, dikwijls onder de wegen door, geven het de charme van een Gelders landschap met zijn beekjes, bossen en weiden. De sloten in het villapark Naarden/Bussum vinden hun oorsprong bijna alle in de afzandingen in de achttiende eeuw. Wanneer men bij voorbeeld door de prachtige Valkeveense-laan loopt of fietst, zijn de afzandingen nog goed te onderscheiden en kan men tevens genieten van het fraaie landschap, verkregen door de handelsgeest van enkele zeer gefortuneerden en het zweet van honderden, die veel minder met aardse goederen waren bedeed.

M. Heijder, oktober 1986

